

KULTUREN

Svaneluckykan 3,
Astrografhuset
Lund, Lunds kommun, Skåne
Antikvarisk medverkan 2015-2018

Innehåll

Inledning	2
Administrativa uppgifter	2
Sammanfattning av utförda arbeten	3
Byggnadshistorik	3
Genomförda arbeten	4
Avvikelser från beslut och antikvariska ställningstaganden	4
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Iakttagelser under arbetet.....	5
Bilder	6
Bilagor	17

Inledning

Astrografhuset vid observatoriet, Svaneluckykan 3 i Lund, restaurerades under hösten 2015 till och med våren 2018. Restaureringen har inneburit omfattande åtgärder på hela byggnadskroppen på grund av stort underhållsbehov. Antikvarisk medverkan vid restaureringen har utförts av Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, Kulturen, på uppdrag av Lundafastigheter.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsen dnr: 432-14291-2015

Fastighetsbeteckning: Svaneluckykan 3

Kommun: Lund

Underlag för entreprenaden:

- Skyddsbestämmelser för byggnadsminnet 2002-06-19
- Länsstyrelsens tillståndsbeslut 2015-06-12
- *Arbets- och materialbeskrivning*, upprättad 2015-05-20 av Projektuppdrag AB

Fastighetsägare: Lundafastigheter

Fastighetsförvaltare: Lunds kommun, Esad Henic, serviceförvaltningen

Entreprenörer: Stråheds i Anderslöv AB, Dofab (träarbeten och grundmålnings), Levin & Ohlssons Måleri AB (måleriarbeten), Lunds Bleck & Plåt AB (plåtarbeten)

Antikvarisk medverkan: Kulturen, Carita Melchert, Henrik Borg och Erik Blomqvist.

Rapporten sammanställd av Erik Blomqvist.

Startdatum: 2015-10-13

Slutmöte: 2017-12-06

Färdigställt: April 2018

Sammanfattning av utförda arbeten

Astrografhuset är en del av byggnadsminnet Observatoriet och utgör en liten byggnad i träkonstruktion, placerad uppe på en vall vid sidan om Observatoriebyggnaden. Byggnaden har genomgått sanering av rötsvampsangrepp och delar av den bärande stommen har ersatts med nytt virke. Väggbartier och paneler har lagats och takkonstruktionen har nyttillverkats med den gamla som förlaga. Byggnaden har under restaureringen flyttats till verkstad hos Dofab vid Furulund. Syftet med åtgärderna har varit att återställa byggnaden och att vidmakthålla astrografhuset som en del av byggnadsminnet Observatoriet.

Byggnadshistorik

Astrografhuset är byggt 1914 och inrymde ursprungligen en astrograf, ett teleskop för att studera himlavalvet. Funktionen är idag obsolet och astrografen är borttagen. Väggararna består i huvudsak av vardera två rektangulära stående ramverk med panelfyllning med en övre del av ramverk med spegelfyllningar. Husets pyramidtak är klätt med grönmålad skivplåt som kröns av ett klot, innertak av pärlsponspanel. Huset är försett med hjul som gör att det går att förflytta byggnaden på en räls. Astrografhuset skyddas bland annat som byggnadsminne enligt 3 kap. kulturmiljölagen. Fastigheten Svanelyckan 3 utgör i sin nuvarande sträckning byggnadsminnets skyddsområde enligt Länsstyrelsens beslut 2002-06-19. I skyddsbestämmelserna anges att:

- Astrografhuset får ej rivas, flyttas, byggas om eller till sin exteriör förändras
- Räls vid Astrografhuset får inte rivas, flyttas eller på annat sätt förändras
- Ingrepp i stomme får ej göras i byggnaden
- Byggnaden ska underhållas så att den inte förfaller
- Vård och underhåll ska utföras på ett sådant sätt att dess kulturhistoriska värde inte minskar

- Ändringar som strider mot skyddsbestämmelserna kräver skriftligt tillstånd från länsstyrelsen.

Genomförda arbeten

Entreprenad enligt bygghandling: *Arbets- och materialbeskrivning* upprättad 2015-05-20 av Projektuppdrag AB. Avvikelser anges i nästa avsnitt.

Material:

Sanering: Utförd av Anticimex

Nytt virke: Prima stamvaror mogen kärnfura, slipers till räls av ek.

Limning av trä: Casco 3346 med härdare 3336.

Plåt: Ruukki Kulturplåt.

Färg: Ahlbäcks grundfärg linolja, S 5020 Y10R. Ottosson färgmakeri AB, slutstrykning

linolja: Trä utvändigt målat i S 2020 Y10R och invändigt S 5020 Y10R, plåtarbeten målat i S 5020 G10Y. Järndetaljer rostskyddat med järnmönja.

Avvikelser från beslut och antikvariska ställningstaganden

Stor vikt har lagts vid att behålla så mycket ursprungligt material som möjligt. Detta har inneburit många och omfattande lagningar av trästommen. All plåt bortsett ifrån takspiran har bytts ut. Det bedömdes att det inte var motiverat att återanvända sparkplåtarna på byggnadens nedre del eftersom det skulle vara för tidskrävande att rikta/återmontera plåtarna som ändå är av sentida datum. Takplåten var tidigare utförd av skivor, troligtvis av zink, med lödade skarvar. Skarvarna var otäta och hade lagats ett flertal gånger. Under en av lagningarna var plåten omålad vilket kan tyda på att taket från börjat varit omålat. De nya plåtarna har, efter diskussion med antikvarisk medverkan, skarvats med hakfalsar i samma mönster som det tidigare utförandet. Detta ger ett liknande utseende som de ursprungliga, lödade skarvarna, men med en betydligt bättre hållbarhet. En bit av den gamla plåten har sparats under nuvarande plåtavtäckning.

Den i arbetsbeskrivningen föreslagna kulören S 5020-G10R är fel angiven och ska vara S5020-G10Y. I övrigt har byggnaden målats i angivna kulörer i samråd med antikvarisk medverkan. Sista strykningen färg utfördes i april 2018 efter att byggnaden flyttats tillbaka till sin plats i Observatorieparken. Marken under den gamla rälsen har grävts ut och ett nytt bärlager av makadam lagts ut ovanpå en fiberduk. Samtliga slipers har bytts mot nya ekslipers och rälsen har fästs med nya smidda rälsspik.

lakttagelser under arbetet

Allt rötangripet virke har ersatts med ny fura med hög kärnandel. Den bärande stommen har kunnat bevaras till stor del, bortsett hörnstolparna som skarvats med nytt virke. Spegelfyllningarna kunde bevaras i sin helhet emedan ramarna till fyllningarna var hårt åtgångna, och därför är en stor del av dessa utbytta. Pärlspontpanelen är även den utbytt i vissa delar. Skarvar i panel och fyllningar har gerats och fästs med lösa dymlingar och fjädrar. Ramverket har monterats ihop med tapp och slits lika ursprungligt. Alla sammanfogningar är limmade med vattenfast vitlim. Takstolen är ersatt i sin helhet med nytillverkad kopia av den tidigare. Gångjärnen till portarna gick att bevara och har riktats in och järnmönjats.

Vid borttagning av plastfärgen har underliggande kulörer studerats. Invändigt har byggnadens väggar och tak varit målade med den gröna umbra-aktiga kulören som skrapades fram i projekteringen. Utvändigt verkar panelen varit målade med samma grönumbra kulör som invändigt (tolkats i arbets- och materialbeskrivningen som S5020-Y10R). Det fanns spår av tjocka färglager med den kulören vilket visar att den inte bara utgjorde en grundfärg. Beslut togs att grundmåla byggnaden i denna (samma) kulör som tidigare (se bild 10). Utförandet på bild 10 skulle därmed kunna likna den ursprungliga gestaltningen med ett eventuellt omålat tak och umgragröna väggar. Färglagret som var målat utanpå grönumbran utvändigt var en beigegrå kulör som i arbetsbeskrivningen tolkats som S2020-Y10R, och därpå kulören som byggnaden varit målade i senast (vit). Byggnaden har målats i kulörerna som föreslogs i projekteringen.

Ett slutmöte och en entreprenadbesiktning hölls 2017-12-06 där det påpekades brister i måleriarbeten, val av plåtskruv till fotplåten, provisoriska skruvar i rälsen med mera. Vid besök i april 2018 av antikvarisk medverkan konstaterades att måleriarbetena färdigställts på ett godtagbart sätt med avseende på kulör och utstrykning och rälsen var spikad med rälsspik. En anmärkning som kvarstår är dock att plåtskruv i fotplåten inte är utbytt mot pappspik vilket i någon mån påverkar uttrycket av plåtarbetena på ett negativt sätt.

Bilder

1 Innertaket före åtgärder.

2 Astrografhuset före åtgärder. Byggnaden fraktad till Furulund.

3 Byggnadsundersökning med antikvarisk medverkan vid entreprenadstart. Byggnaden var som väntat i mycket dåligt skick.

4 Borttagning av färg på speglarna. Underst fanns spår av tjocka lager av den mörka umbrakulören.

5 Rötangripna ramar på speglarna.

6 Byggnaden då portarna och speglarna monterats bort och taket och övrigt rötangripet trä avlägsnats.

7 Spegarna lagade och ramverken till stor del nyttillverkade. Ny takstol monterad. Rötskadade delar i den bärande stommen byttes i flera omgångar för att inte påverka stabiliteten och att byggnaden inte skulle behöva demonteras mer än nödvändigt. Skadan ovan gångjärnet till vänster är här inte lagad ännu.

8 Takplåtarna med lödade skarvar. Den grå delen av plåten, som är omålad, var övertäckt med en lagningsplåt. Taket kan alltså ursprungligen varit omålat.

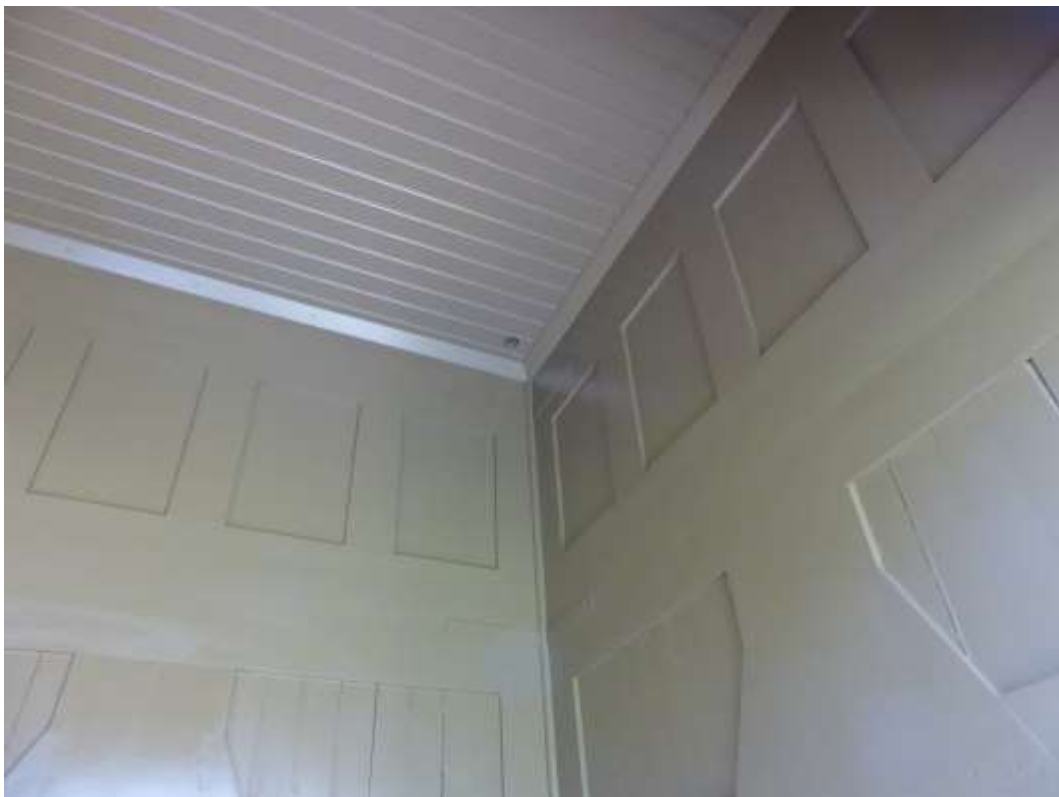
9 Panel utbytt. Färg togs bort med hjälp av färgborttagningsmedel.

7 Byggnaden då trä- och plåtarbeten är färdigställda. Byggnaden grundmålad med samma kulör som tidigare (S5020-Y10R).

8 Byggnaden tillbaka i Observatorieparken. Foto, april 2018.

9 Interiören efter åtgärder. Luftningshål i innertaket synligt mitt i bild.

10 Interiören färdigstruken med Ottossons linoljefärg våren 2018.

11 Byggnaden färdigställd med målning exteriört.

12 Detalj av takspiran och ståndfalsar/ hakfalsar i takläggningen.

13 Fotplåtar slutstrukna i NCS 5020 G10Y.

14 Rälsen med nytt bärlager och nya ekslipers. Rälsen fäst med räлsspik.

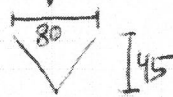

15 Detalj, räлsspik.

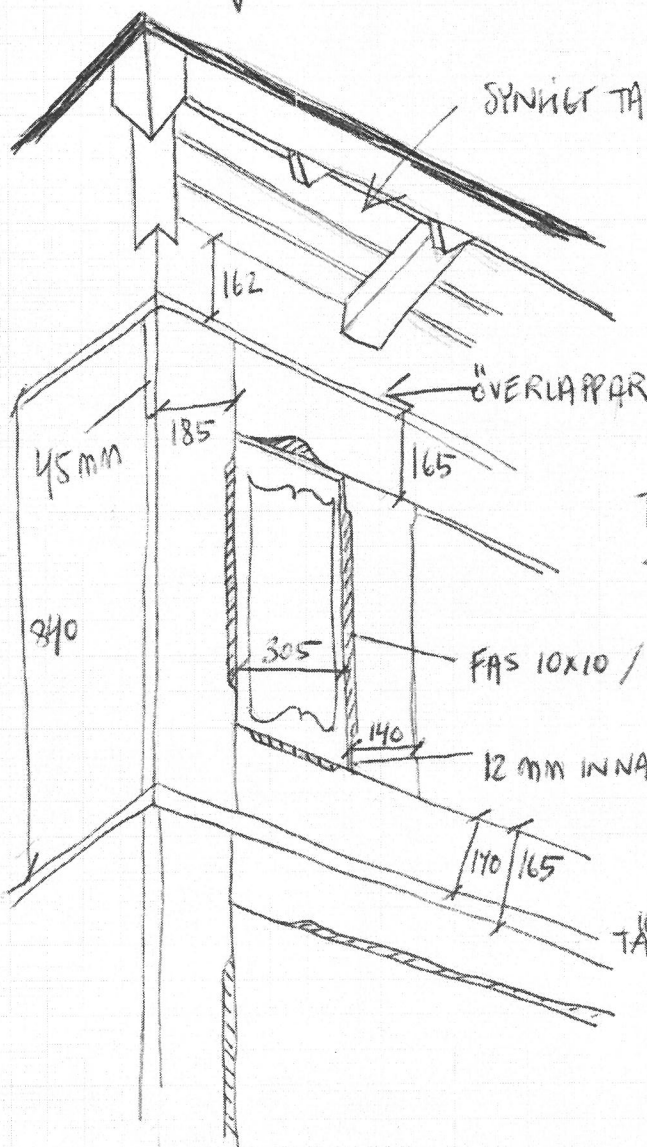
Bilagor

1. Uppmätning av Dofab 2016-03-11
2. Bildbilaga, foton före åtgärder av Dofab

A diagram of a rectangular block with a vertical crack and a horizontal crack. A downward arrow is above the block and an upward arrow is below it, indicating a vertical force. The block is divided into four quadrants by the cracks.

UTSLEYTANDE TAKSTOL:
70x65

SYNIGT TAK PÅRSPONT 90 MM 1/2

VÄRD FÄSNING OVAN
SPEGEL

41 INK. DORR:2065

FAS 10X10 / 60 MM RE. TOP / 25 MM INNA SLUT

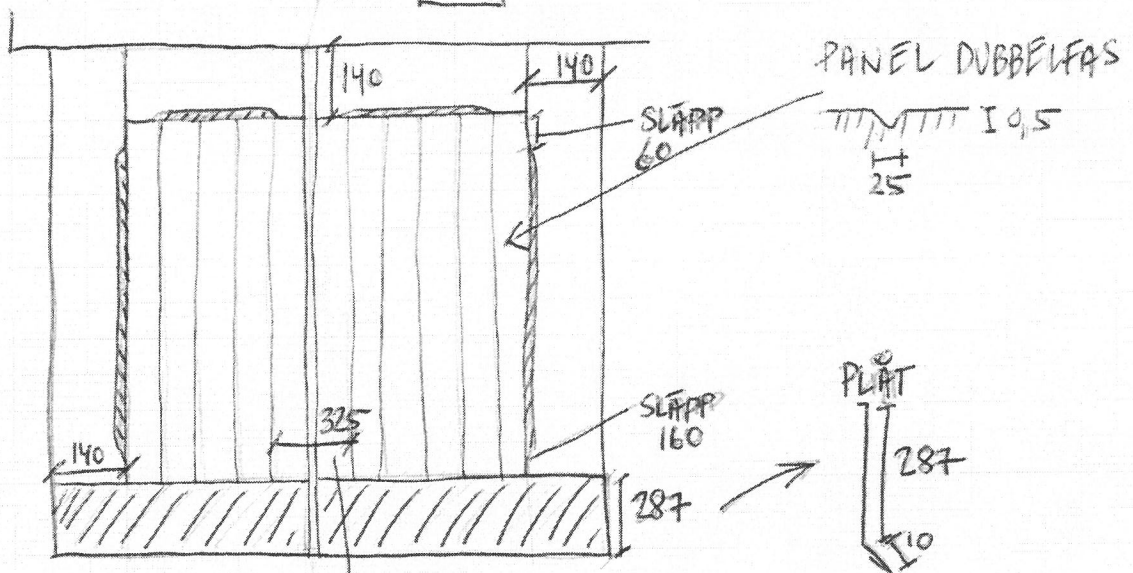
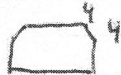
12 mm INNAN FASNING

TÄCKLIST 45x15

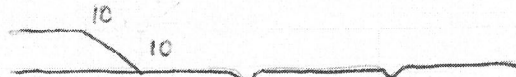
TOTALBREDD TAK=2585

TOTALBREDD ICRÖPP=2000

TÄCKLIST 45x16 MED 4FAS

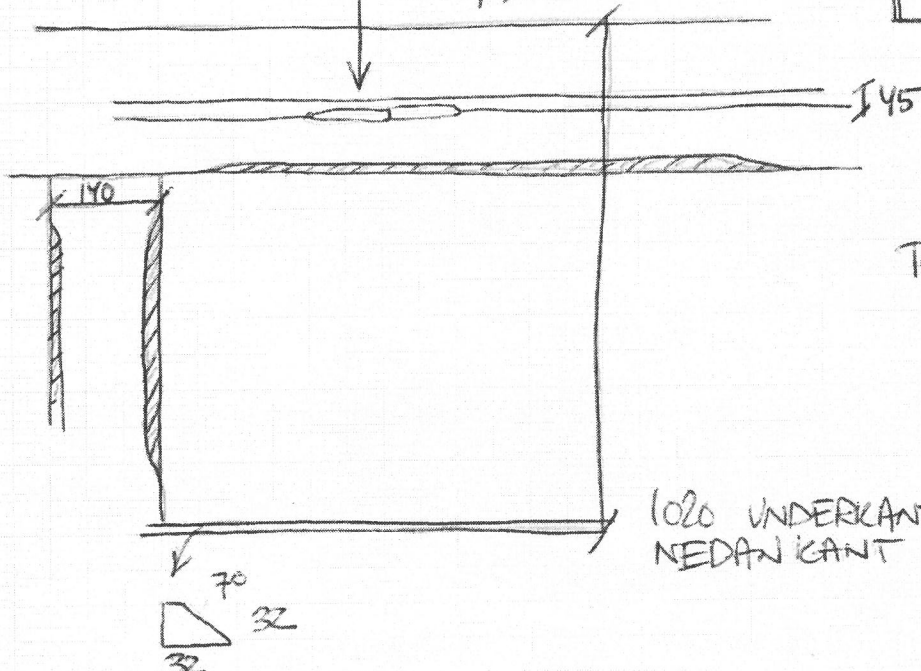

UTSTICK MOT PANEL: 10x10

ÖVANLJUS

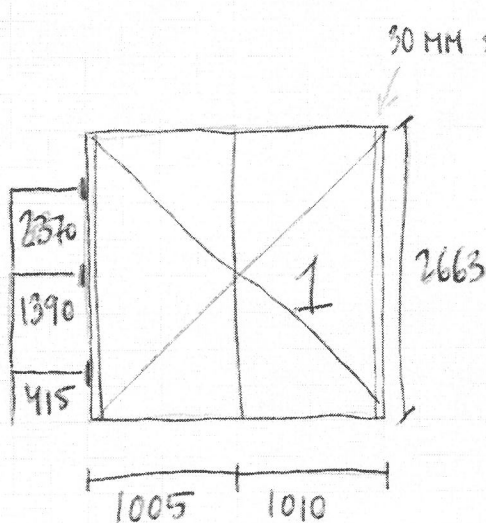
SPETSÖN JÄRN 145 MM
3 ST/BLAD

TOTALBREDD: 2020

1020 UNDERKANT TAK
NEDAN KANT DROPANÅR

DÖRRBLAD

DÖRRBLAD ÖVERLAPPAR SIDOR 12 MM

PANEL 15

TÄCKLIST SAMMA MOTSAT
SIDA M. 4FAS.

I ÖVRIGT = V.V. SE FOTODOKUMENTATION.
INVÄNDIG KONSTRUKTION DOKUMENTERAS
VID FLYTT INNAN HUS LÄSAS.

KAROLIN JERSSON
BO ÖHREN

DOFAB

DOFAB AB (556732-5674)
Korrapsvägen 121, S-275 64 Blentarp
TFN 08 225 228, FAX 08 225 229
info@dofab.se, dofab-ab.blogspot.se
WWW.DOFAB.SE